

DNEVNIK 13. 2. 2003, ČETRTEK

Vladimir Gajšek

Vstal sem kot običajno, že ob 4^h in sem dokončal vendarle del cikla o slovenskih mestih... Spomin na včerajšnji dan v Slovanski knjižnici pa je risba - *Dekle za računalnikom...*, v tretji risarski izvedbi na računalniku. Počutim se srečno in suho, iz nosu mi več ne curlja, le utrujenost v kosteh čutim...

Vid je vstal dovolj zgodaj, da se je lahko odpravil pripravljen v moščansko gimnazijo. Danes pišejo kontrolko iz slovnice - vse, kar sem ga učil o naglaševanju, o zvočnikih in nezvočnikih, o soglasnikih, kaj šele o samoglasnikih, v šoli podirajo z metodiko zapletenega ukinjanja jezikovnega védenja in solidnega znanja, medtem ko sem ves čas učil še sinka uglajeno in naravno in tako, da si je zapomnil za vse življenje, namreč slovniška pravila..., o naglasnih znamenjih sem mu govoril v slovenskem in latinskem označevanju: ostrivec = akut á, é, í, ó, ú, í; krativec = brevis à, è, ì, ò, ù, strešica = cirkumfleks â, ê, î, ô, û; v zaporedju, kakor je *Pevcu* (*Kdo zná, Kdo vé, Kdo učí, Kakó, Stanú*) po tedanji navadi klasičnega jezikoslovja sledilo a - e - i - o - u, zdaj pa zahteva Toporišič z vsemi slovenščarcami, naj bo zaporedje samoglasnikov: i - e - a - o - u, kakor namreč odpira človek usta...; po vsem svetu pa velja klasična samoglasniška razporeditev a - e - i - o - u ...

V svoji pesniški haikujsko-tanka zbirki *Beli listi* (1960-1974), o kateri je menil kritik na platnicah, da presegajo pesmi klasični togi japonski haiku in me je pohvalil, kjer sem sicer reduciral besede na črkovje, sem upošteval dosledno fonologijo in semantiko, seveda poleg semiologije, vendar v notranjepoetičnem smislu, tako sem zbirko razdelil na pet delov, ki se ciklično začno s samoglasnikom: *Enooko zrcalo, Ajd, Ogorki v temi, Ujeto tihožitje, Igle in luč*; e - se razliva kot žensko oprsje ali materni jezik, ki sem ga doжил že ob materinih uspavankah in tako rekoč ob zibki; a - se razrašča v rodnost, rod in narod, v Animo kot duševno-ustvarjalni princip in v ustvarjalno slo osebnosti; o - so oči, ki se odsevajo v sebi in se odzrcalajo v zrcalu duše vsega, torej v svetlobi in vidnem; u - so glava in miselne, tudi logične tvorbe, vendar v pesniškem jeziku kot magija ali očaranost zaumnosti, kot glasba besed, ki čakajo, da se izpojejo v pesem; I - so usta in jezik, tudi seveda pesniški jezik, so načela poetike in stilistike... Poleg tega sem dosledno upošteval scela v haikujsko-tanka zbirki *Beli listi* (1974), posebej pa v ciklih *Enooko zrcalo, Ajd, Ogorki v temi, Ujeto tihožitje, Igle in luč* tudi sinestezijo, saj sem samoglasnike doživljal tudi slušno ali v izgovarjavi ter pesemsko v barvah: e = bel (kot materino mleko in Bog ali svetost); a = črn (kot so lahko lasje ali žima, kot saje in oglje); o = je vijolično preseven (kot žarenje oči in zaljubljenost ali čista ljubezen); u = zelen (klorofilno, a tudi fosforno, svetlikaje se v temi, sicer kot rastlinje, kot trava in listje, kot sama živa rast); i = rdeč (kot ustnice in jezik, kot ogenj, ki vžiga ljubezen v očeh, kot žlahtni purpur mesa besede). Seveda tudi razporeditev samih petih ciklov *Enooko zrcalo, Ajd, Ogorki v temi, Ujeto tihožitje, Igle in luč* predstavlja pet človeških čutov, vendar v smislu duhovne kontemplacije in telesne užitke obenem, torej: *Enooko zrcalo* (tip), *Ajd* (vonj), *Ogorki v temi* (vid), *Ujeto tihožitje* (sluh), *Igle in luč* (okus), in tukaj ne gre za kakšne pesniško žanrske personifikacije, ampak za globljo zvezo v sinestezijah ali v samih sinestetičnih zvezah.

Celo več, zdi se, da so nekateri brali mojo pesniško haikujsko-tanka zbirko *Beli listi* (1960-1974) celo kot vizualno in konkretno poezijo..., saj so izza (reduciranih) verzov besedno iskali celo optične enote in topografske komponente, kjer da se sporočila enih in drugih prvin prikrivajo. Res pa je, da sem poimenoval pesniško haikujsko-tanka zbirko - *Beli listi* (1960-1974), potem ko sem naštudiral Marka Rothka in druge, zlasti tudi ameriške slikarje, ki so hoteli naslikati (malevičevsko?) belo na belem, torej sem pisal kakor belo pisavo na belem papirju (temu je primeroma Niko Grafenauer ugotovljivo pozneje rekel - palimpsest). Kakšna je potemtakem topografija belega? Se je tako oglašal goreči grm oziroma bosemu Mojzesu sam JHVH: Jaz - sem - ki - sem?!

Toliko o zunanji zgradbi moje pesniške haikujsko-tanka zbirke *Beli listi* (1960-1974), notranja razporeditev pa je urejena tako, da so na vsaki strani tri pesmi, podobno kot je zgrajen sam *haiku*, torej

trivrstičnica..., in tudi tukaj sem se ravnal za vsako stran numerološko simbolno posebej: kot trije deli sveta, torej nebo – zemlja – morje, kot trikotnik svete Trojice, včasih tudi povzeto po trikotniški kompoziciji ali figura piramide, spet kot tritračna stavčna ali besedna pletenina..., ne pa kot triptih, saj mi triptih pomeni zaokroženi cikel treh pesmi, ne pa tokratno oblikovanje strani v pesniški haikujsko-tanko zbirki [Beli listi](#). Nekateri so brali tri pesmi na strani kot eno pesem, kar je sicer zmotno. Vsaka pesem zase namreč živi, čeprav sem jo "reduciral" po zakonitostih prepletanja – tako je tudi primeroma že Prešeren gradil *Sonetni venec*...

Ob samoglasnikih, soglasnikih in naglaševanju, kar se zdaj kaže v Vidovi slovniško-šolski kontrolki, govorijo le po toporišičevskem pravilu, iz tega pravila pa ne more zrasti noben pesnik. Niti se ne ve za *Voyelles* Arthurja Rimbauda, le za primer..., kaj šele, da bi dijakom kdo povedal o Poejevem *Krokarju* in zvočnosti te pesnitve ter domiselnosti, tudi v palindromnem smislu, npr. *The Raven* je naslov pesmi, ki pa se vedno konča z refrenom *Never more*; in gluh mora biti, kdor ne zazna povezave med besedo *raven* in slušno palindromno *never*... Že stari pesniki so poznali poleg onomatopoiije vrsto slušno-pisnih pesniških "učinkovanj", melodija jezika pa je pravzaprav stvar slehernega pesniškega in sploh dobrega ali izbrano uglajenega sloga. Enako velja za sodobne poetike: tudi za Kosovelove *konse*..., prej pa za vso Gregorčičevo lirično izpoved. Celó pri liberalno razumarskem Aškercu zareže v možgane: "*Bes džaur! Še krik iz valov. / Potem pa vse tiho je bilo*..." Ne gre samo za aliteracije, rime in asonance, ampak za notranji zven vsake pesmi, kar slišim že v Prešernovih *Magistralah*: "*Poet tvoj nov - Slovincem venec vije*" in drugod, že v mladostnem *Povodnem možu*, v prevodni *Parizini* itd., res, Prešeren je čudovito zgleden pesniški slovenski genij, ki ga je vodila pesniška zaumnost ob vsem znanju tedanje poetike in evropskih pesniških vzorov. Vsi pesniki in sleherni pristni pesnik ne obvlada le obrti za/pisovanja verzov, saj bi bilo sicer pesnikovanje golo verzificiranje, ampak izrazno oblikuje pesniški jezik včasih komaj po ulovljivih notranjih sinestetičnih zvezah, ko gradi iz samoglasnikov in soglasnikov prepredeno melodijo pesniškega tkiva, slušno-vidno meso duha. A o tem ne slišijo nič ne v osnovni šoli ne v gimnaziji, kakor da je odveč: znati pa morajo toporišičevska pravila. Prav bi bilo, ko bi fantje in dekleta vzeli vsaj kdaj v roké *slovenski pravopis* in bi se navadili pogledati katero od besed tudi *pravopisno*...

Deshalb sage ich: was ist unter Partnern, um Krieg zu verhindern...? Herr Bundeskanzler, was ist Partnerschaft im Geiste, der die gegenseitige Partner einverstehet – oder kann das spalten? Slowenien ist an die Partnerschaften angewiesen. Ich kann nur sagen, man muss verdammt vorsichtig zu sein... Versündigt sich... als oberste Priorität gegen die Diktaturen dieser Welt: deshalb frage ich mich, warum haben sie das getan und warum sagen sie, obgleich verpflichtet sind, warum sagen sie, Slowenien wird dabei nicht machen? Und die Wahrheit ist... ein Mangel an der Autorität der Nato und UNO...Ich, der Redner der Union...

Sam premišljam o vojni v nemščini in francoščini. In kaj govori Angela Merkel slovensko CDU frakcijsko?

Uradna slovenska zunanja politika in biološko-kemijsko orožje: kdo nadzira v svetu terorizem, na kateri strani smo Slovenci? Hohštaplarija prenažrta in nesramno predrzna, lumpenproletarska malomeščanščina! Joschka Fischer BgO/Zeleni/Grünen ni morebitni hitlerjanec, sklicuje se na Sveti sedež. Ali gremo v spor in vojno civilizacij? Kdo je šel v Bagdad, da tamkajšnje tatiče ukroti, ko se islamizacija širi po Evropi, tudi med nemško-francoskim partnerstvom? Kako hrujejo militaristični jastrebi v imenu miroljubja!

V okviru naporov, da bi bila kritika čista, se mažejo narodi. Zgodbice o Rimljankah in Nemkah, o Francozinjah in Angležinjah: kako bodo odpirala vojaška pisemca, če bodo šli fantje na vojsko in se dokazali, da so dedci, čeprav se zdi, da bi ženske rade vladale kar povsod, le da se izognejo postelji in da bo domača miza le še javna miza fast-food postrežbe... Demokratično gospodinjstvo? Kam naj vstopi človek, ko ni več kuhinje in se prodajajo pohištveno kuhinje samo še notranjeogledni ravni?

Na Kavkazu je spet vklejen Prometej in mu kljuva teroristični orel jetra, regionalna jetra. Razorožitev torej obljublja masovno, le da se nadzorovano oborožujejo še naprej: in to naj je alternativa sleherni bodoči vojni?

Po [11. septembru](#) so vsi pametni. In nihče ne kaznuje tistih razrepenčenih, slovensko in ljubljansko nasilnih "otrok", ki so nam grozili s pestjo, da so Talibani... in so celo uživali sadistično, ko so videli v NY strašno nesrečo in uničenje in beg skozi prah, kar ploskali so veselo, ti ljubljanski osnovnošolci, od same srečice, pričakovali so pa sladico slaščico, ker so takšni. Šola se spreneveda, staršev ne skrbi – nasilneži pa nam grozijo z uničenjem..., in si želijo diktaturo. Revščina? Kakšna strašna izmišljija! Tukaj, za Bežigradom še nisem srečal drugačnih, kot le in zgolj prenažrte objestne in prezgodaj telesno vitaminizirane ali odrasle "otroke", prave šolske primere huliganstva, ki pa krasno uspevajo, namreč tovarišice in tovariši so komunajzarsko še vedno z njimi, z nasilno gangsterskimi tolovaji. Nastradali pa smo vsi tisti, ki smo se uprli tej kurjefarmarski pameti in nasilju in ibermenševskim discipliniranjem v razredih, kjer uspevajo nasilneži in ovaduhi. Uničevalci slovenstva! Moj edini greh je, da sem vzgojil sinka v slovenskem, celo več, v prešernovskem duhu: tovarišice in tovariši so pritisnili najprej nanj oddelčno kot v kakšni kasarni, nato pa še v šolskem razredu... Kaj bi rekel k temu Michael Glos, CSU? Bi se strinjal z ravnanji, ki jih podpirajo celo slovenski javni elektronski mediji in tisk, potem ko smo doživeli levi in še bolj levi terorizem?

Skupni boj proti terorizmu lahko omogoči, da se ne bi več ponovil diktaturni komunizem. Ko bi posredoval Nato že v času samoupravljanja, vsaj po letu 1980, potem ko je gavznil maršalski lopovček v ljubljanskem kliničnem centru enonožno, si ne bi slovenski (post)komunisti dovolili toliko svinjarij. Zdaj kakor da ne vedo, kaj naklepata Bush in Blair, Moskva, Berlin, Pariz pa se umikajo v zapeček, ko naj bi os Moskva-Berlin-Pariz porušila svetovno ali evropsko ravnovesje sil? Po stalinizmu, titoizmu in hitlerjanstvu je sadamizem (če ne upoštevam azijskih in afriških diktatorskih teženj) edina teroristična grožnja svetu, ki je nedvomna in jasna. Kljub skrivalnicam in taktiziranju se kaže kot ultima ratio le vojni vpad v Irak. Nihče noče vojne, ampak iz zgodovine vojna se ve, kako so delovali diktatorji...

Ni miru, dokler je gnili mir slabši od okupacije in vojne domače. Kar se dogaja, je lahko nenehna državljanska vojna med ideološkimi nasprotji, ki se izvršujejo oblastno. Potem ko so zasedli vodilna mesta, ostanejo tam slovenski politični delavci zato, da si pridobijo še več moči – akumulacija te moči se potem vendarle razprši v vsak držnošolski oddelek, ki se mu pravi – šolski razred. In kar je sramotno, celo zdravstvene delavke in zdravstvene delavce doživljajo slovenski bolniki in drugi le kot – državne uradnike v belem, ki pač izpolnjujejo predpisani delovni čas in se obnašajo še kakor naprej socialistično dogovorno in vladno samoupravno. Osebnost se ne spuščam več v te prepire, je že dovolj, da sva z Vidom doživela skrajno razčlovečene napade z lažnimi obdolžitvami in vrsto krivih sumov, dokler se je lahko osnovnošolska tovarišija izživljala nad otrokom in proti meni preko šoloobveznega otroka... A to je mimo dokončno. Kajti kaj pa more vsa ta zaposlena, zvečine feminizirana tovarišija ali javno ženstvo, ki deluje brezobzirno pisarniško, namesto da bi učila...? Slovenska osnovna šola je na ravni komaj kaj več kot običajne poboljševalnice, toda večina otrok se vzgaja v vrstniškem nasilju, in kar boli, je protislovenska usmeritev. Zato se bojijo vojne: ljudstvo bi jih lahko raztrgalo. Kajti ko nimajo več moči, se pokaže vsa strašna mizerija bivšosti, ki se je izražala le kot kontinuiteta socialistične revolucije. Nagajanja so bila nevzdržna, prav tako pritiski.

Pesniški zapisi se pokažejo včasih zunaj možnosti, ki so časnikarske. To si lahko privoščijo največkrat pisatelji prozaisti, ki tvegajo slavo za ceno napetih nihilizmov in svojevrstnih napadov pod psevdonimi, da zapolnijo praznino *biti* z "lederziticem", da se službeno kotalijo od Maribora do Ljubljane in naprej preko Kopra v Trst in povsod, koderkoli streznitev vlada, sanja ter obvladuje tisočero podob resničnosti, vendar le s sebilastnim egoizmom ali koristolovsko. To človeka zapeče dno srca, to vsakokratno izdajstvo prijateljstva, ki se šopiri kot subjekt, ki je uspel vsakokrat v pravih razmerah živih mrličev in izginulih iluzij – tako pojo zanalašč gluhonemi svojo zdudlano pesemco nespodobnih kretenj ter uspevajo, zraven pa plenijo ideološke floskule in parole, ne da bi spoznali konkretno katerokoli metaforo: sami so metafora nenehne uspeha. Zato pa so tako telesasti, skoraj breztelesni, a z začetnimi počutji oddaljene

povezanosti, kar brž zapravijo za malenkostno korist in da se dvignejo v generacijskih tuljenjih na piedestal uradne pozicije ali zanesljive preračunljive forme. V tej celoti je atomiziranost slovenstva še bolj razčlenjena in strašnejša. Hotenje, ki je bilo diletantsko, se je torej profesionaliziralo. Nameni so ostali jasni: proti koncu tisočletja so bili zgledni, naprej pa se igrajo s človeškimi čustvi okrutno. A upam, da bo prišel čas, ko se bo tudi to uredilo.

So moja premišljanja o slovenstvu dandanes pesimistična? Dandanes, ko je toliko možnosti materialnega, socialnega, psihičnega napredovanja? Ali je treba res zapraviti še zadnjo veliko možnost prostosti zaradi tisočero državnih kanclistik v šolah in uradniških linic ter v izpolnjevanju zgolj zapletenih obrazcev? Tolikokrat so porušili ravnotežje, da so si postavljali revolucionarne spomenike in zmazke. Zemljiska govorica se sesuva vase: zato je parola oblastnih vrhov čez vse. Bedo odnosov bomo morali Slovenci premagati, si pomagati, se bolj spoštovati, si med seboj razumljiveje privzgojiti občutek za dobro, pravično in lépo. Stanovska morala – stanovska država. Še vedno. In množice, ki imajo socialno in zdravstveno zavarovanje, da je socialni relativni mir. Prejšnji realsocializem se je razdrobil v krokije uradniške zgrizenosti in mrzlega posmeha, kar učijo že otroke v šoli. Zato se mešajo v svetla razpoloženja temne lise in si pišemo belo knjigo slovenstva, belo knjigo zgodovine kot "samozanikanja". Sam ne bom sledil vsej takšni destrukciji, prav tako učim Vida kritičnih pogledov in da ne pristaja preprosto na tisočero malih podganjih duš, ki grizejo v srce in oči. Veselje na Slovenskem je potemtakem le možno, ni pa še nujno. Kjer ni slavlja, ni zdravja. Vsakdanjost z Bogom ostane, vsaj to. Se temu reče – humanizem?

Poljsko strašilo

Kdor stoji sam – sam poljsko strašilo,
ne ve za ptičji vrisk, žvrgoliž,
v cunjah samo opleta sprhnelo,
se motovili za majhen drobiž.

Požeto je polje. In ptičje strašilo
zre samo sredi bledikavih griž -
in je jesensko in kmalu bo belo
v snegu in bo na rani obliž.

Kdor stoji sam, je poljsko strašilo,
prisánja si kvečjemu nov paradiž,
kjer tisočero ptičic bo pelo,
žgolelo v neskončno živ žvrgoliž.